TIESAS SPRIEDUMS (astotā palāta)

2024. gada 26. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Publiski līgumi – Direktīva 2004/18/EK – 47. panta 3. punkts – 48. panta 4. punkts – Aizliegums pretendentam piedalīties procedūrā – Neiespējamība samazināt piedāvājumu iesniegušās pagaidu uzņēmumu apvienības sākotnējo sastāvu – Nesaderība – Piedāvājuma spēkā esamības ilgums – Piedāvājuma, kuram beidzies termiņš, palikšana spēkā – Pienākums atsaukt šo piedāvājumu tieši – Minētajam piedāvājumam pievienotās pagaidu garantijas zaudēšana – Šā pasākuma automātiska piemērošana – 2. pants – Publiskā iepirkuma principi – Samērīguma princips – Vienlīdzīgas attieksmes princips – Pārskatāmības pienākums – Pārkāpums

Apvienotajās lietās C-403/23 un C-404/23

par diviem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) iesniedza ar nolēmumiem, kas pieņemti 2023. gada 16. jūnijā un kas Tiesā reģistrēti 2023. gada 30. jūnijā un 3. jūlijā, tiesvedībās

Luxone Srl, kas rīkojas savā vārdā un kā pagaidu uzņēmumu apvienības ar *Iren Smart Solutions SpA*, pilnvarotā pārstāve (C-403/23),

Sofein SpA, agrāk – *Gi One SpA* (C-404/23),

pret

Consip SpA,

piedaloties:

Elba Compagnia di Assicurazioni e Riassicurazioni SpA,

Sofein SpA, agrāk – *Gi One SpA* (C-403/23),

IREN Smart Solutions SpA,

Consorzio Stabile Energie Locali Scarl,

City Green Light Srl,

ENEL Sole Srl,

* Tiesvedības valoda – itāļu.

Luxone Srl (C-404/23),

TIESA (astotā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs N. Pisarra [*N. Piçarra*], tiesneši N. Jēskinens [*N. Jääskinen*] un M. Gavalecs [*M. Gavalec*] (referents),

ģenerāladvokāts: P. Pikamēe [*P. Pikamäe*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *Luxone Srl*, kas rīkojas savā vārdā un kā pagaidu uzņēmumu apvienības ar *Iren Smart Solutions SpA*, kā arī *Sofein SpA* pilnvarotais pārstāvis, – *P. Leozappa, avvocato*,

– Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *A. De Curtis*, *L. Fiandaca* un *D. G. Pintus*, *avvocati dello Stato*,

– Eiropas Komisijas vārdā – *G. Gattinara* un *G. Wils*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp., un labojums OV 2004, L 351, 44. lpp.), LES 6. pantu, LESD 49., 50., 54. un 56. pantu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 16., 49., 50. un 52. pantu, kā arī 1984. gada 22. novembrī Strasbūrā parakstītā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. protokola 4. pantu.

2 Šie lūgumi ir iesniegti divās tiesvedībās attiecīgi starp *Luxone Srl*, kas lietā C-403/23 rīkojas savā vārdā un pagaidu uzņēmumu apvienības ar *Iren Smart Solutions SpA* pilnvarnieka statusā, un lietā C-404/23 *Sofein SpA*, iepriekš – *Gi One SpA*, no vienas puses, un vienu un to pašu līgumslēdzēju iestādi *Consip SpA*, no otras puses, par pēdējās lēmumiem, pirmkārt, izslēgt uzņēmumu pagaidu apvienību, kurā ietilpa *Luxone* un *Sofein*, no publiskā iepirkuma procedūras un, otrkārt, izpildīt pagaidu garantiju, ko šīs apvienības dalībnieki bija izveidojuši dalībai šajā procedūrā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2004/18

3 Direktīvas 2004/18 preambulas 2. un 32. apsvērumā bija noteikts:

> "(2) Piešķirot tādu līgumu slēgšanas tiesības, ko dalībvalstīs noslēdz valsts, reģionālo vai vietējo varas iestāžu un citu publisko tiesību subjektu uzdevumā, jāievēro Līgumā paredzētie principi, konkrēti [–] brīva preču aprite, brīva uzņēmējdarbības veikšana un brīva pakalpojumu aprite, kā arī no tiem izrietošie principi, piemēram, vienādas iespējas, nediskriminēšana, savstarpēja atzīšana, proporcionalitāte [samērīgums] un pārredzamība. Tomēr attiecībā uz valsts [publiskā iepirkuma] līgumiem, kuru summa pārsniedz kādu noteiktu vērtību, ieteicams izstrādāt tādus noteikumus šo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanai paredzēto valsts procedūru koordinēšanai Kopienas līmenī, kuru pamatā ir minētie principi, un tas vajadzīgs, lai nodrošinātu līgumu efektivitāti un garantētu valsts iepirkuma atklātību konkurencei. Tādēļ koordinēšanas noteikumi jāskaidro gan saskaņā ar iepriekšminētajiem noteikumiem un principiem, gan saskaņā ar pārējiem Līguma noteikumiem.
>
> [..]
>
> (32) Lai veicinātu mazo un vidējo uzņēmumu iesaistīšanu valsts iepirkuma līgumu tirgū, ieteicams paredzēt noteikumus par apakšlīgumiem."

4 Šīs direktīvas 2. pantā "Līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas principi" noteikts:

> "Līgumslēdzējas iestādes pret visiem komersantiem izturas vienādi un nediskriminējoši un rīkojas pārredzami."

5 Šīs pašas direktīvas 4. panta "Komersanti" 2. punktā bija paredzēts:

> "Piedāvājumu iesniedzēji vai kandidāti var būt komersantu grupas. Līgumslēdzējas iestādes nedrīkst prasīt, ka piedāvājuma vai dalības pieteikuma iesniegšanas nolūkā šīm grupām jābūt īpašai juridiskajai formai; tomēr no atlasītās grupas, ja tai ir piešķirtas līguma slēgšanas tiesības, to var prasīt tiktāl, cik šāda maiņa vajadzīga, lai apmierinoši strādātu pēc līguma."

6 Šīs pašas direktīvas 45. panta "Kandidāta vai pretendenta personiskie dati" 2. punktā paredzēts:

> "Dalību līgumā var atteikt tādam komersantam, kas:
>
> [..]
>
> c) ir notiesāts ar lēmumu, kam ir *res iudicata* spēks saskaņā ar tās valsts tiesību normām, kurā šis komersants izdarījis profesionālās ētikas pārkāpumu;
>
> d) ir vainīgs smagā profesionālās ētikas pārkāpumā, kurš apstiprinājies jebkādā veidā, ko līgumslēdzējas iestādes var pierādīt;

[..]

g) ir vainīgs nopietnā tādas sniegtās informācijas sagrozīšanā, kas prasīta saskaņā ar šo iedaļu, vai nav sniedzis šādu informāciju.

Šā punkta īstenošanas nosacījumus dalībvalstis paredz saskaņā ar katras konkrētās valsts tiesību aktiem un ievērojot Kopienu tiesības."

7 Direktīvas 2004/18 47. panta "Ekonomiskais un finanšu stāvoklis" 2. un 3. punktā bija paredzēts:

"2. Komersants attiecīgā gadījumā un konkrēta līguma vajadzībām var izmantot citu juridisko personu [norādīt citu vienību] kompetenci neatkarīgi no tā, kāds ir to starpā pastāvošo saistību tiesiskais raksturs. Šādā gadījumā komersantam jāpierāda līgumslēdzējai iestādei tas, ka viņa rīcībā būs vajadzīgie resursi, šai nolūkā, piemēram, uzrādot minēto juridisko personu apņemšanās rakstu.

3. Ar tādiem pašiem nosacījumiem komersantu grupa, kā minēts 4. pantā, var izmantot grupas dalībnieku vai citu juridisko personu kompetenci."

8 Šīs direktīvas 48. pantā "Tehniskās un/vai profesionālās iespējas" bija noteikts:

"1. Komersantu tehniskās un/vai profesionālās iespējas novērtē un pārbauda saskaņā ar 2. un 3. punktu.

[..]

3. Komersants attiecīgā gadījumā un konkrēta līguma vajadzībām var izmantot citu juridisko personu kompetenci [norādīt citu vienību īpašības] neatkarīgi no tā, kāds ir to starpā pastāvošo saistību tiesiskais raksturs. Šādā gadījumā komersantam jāpierāda līgumslēdzējai iestādei tas, ka viņa rīcībā būs līguma izpildei vajadzīgie resursi, piemēram, uzrādot minēto juridisko personu apņemšanās rakstu par vajadzīgo resursu nodošanu komersanta rīcībā.

4. Ar tādiem pašiem nosacījumiem komersantu grupa, kā minēts 4. pantā, var izmantot [norādīt] grupas dalībnieku vai citu juridisko personu [citu vienību] iespējas."

9 Minētās direktīvas VII A pielikuma "Informācija, kas jāiekļauj valsts līgumu paziņojumos" sadaļas "Līgumu paziņojumi" 14. un 21. punktā bija paredzēts, ka paziņojumā par līgumu attiecīgi ir jānorāda "attiecīgā gadījumā – prasītā drošības nauda un garantijas", kā arī "termiņš, kurā pretendentam ir jāuztur savs piedāvājums (atklātā procedūrā)".

Direktīva 2004/17

10 No Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/17/EK (2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (OV 2004, L 134, 1. lpp.) 3.–9. panta izriet, ka šī direktīva piemērojama publiskiem iepirkumiem par vienu vai vairākām darbībām šādās jomās: gāzes, siltuma, elektroenerģijas vai ūdens piegāde, transporta pakalpojumi, pasta pakalpojumi, naftas, gāzes, akmeņogļu vai cita veida cietā kurināmā izpēte vai ieguve.

11 Direktīvas 2004/17 11. panta 2. punkts bija formulēts tāpat kā Direktīvas 2004/18 4. panta 2. punkts, izņemot to, ka vārdkopa "līgumslēdzējas iestādes" ir aizstāta ar atsauci uz "līgumslēdzējiem subjektiem".

Itālijas tiesības

12 2006. gada 12. aprīļa *decreto legislativo n.°163 – Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 163 par būvdarbu, pakalpojumu un piegāžu publiskā iepirkuma kodeksu, transponējot Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK; 2006. gada 2. maija *GURI* Nr. 100, parastais pielikums Nr. 107; turpmāk tekstā – "agrākais publisko līgumu kodekss") ietvēra 11. pantu "Līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras posmi", kura 6. punktā bija noteikts:

"Katrs pretendents drīkst iesniegt tikai vienu derīgu piedāvājumu. Piedāvājums uzliek pretendentam saistības termiņā, kas norādīts paziņojumā vai uzaicinājumā iesniegt piedāvājumu, un, ja nav noteikts termiņš, 180 dienas pēc piedāvājuma iesniegšanas termiņa beigām. Līgumslēdzējs subjekts var lūgt pretendentiem atlikt šo termiņu."

13 Agrākā publisko līgumu kodeksa 37. panta "Pagaidu konsorciji un parastie konkurentu konsorciji" 8.–10., 18. un 19. punktā bija paredzēts:

"8. Piedāvājumus var iesniegt 34. panta 1. punkta d) un e) apakšpunktā minētie pretendenti, arī ja tie vēl nav izveidoti. Šādā gadījumā piedāvājums jāparaksta visiem saimnieciskās darbības subjektiem, kuri veidos konkurentu pagaidu apvienības vai parastos grupējumus, un tajā jāietver apņemšanās, ka līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas gadījumā tie paši ekonomikas dalībnieki piešķirs īpašu kolektīvu pārstāvības pilnvaru vienam no tiem, kurš ir izraudzīts piedāvājumā un kvalificēts kā pilnvarnieks un kurš līgumu noslēgs savā vārdā un uzdevumā, kā arī pilnvarotāju vārdā un uzdevumā.

9. [..] Neskarot 18. un 19. punktā paredzēto, ir aizliegtas jebkādas izmaiņas konkurentu pagaidu apvienību un parasto grupējumu sastāvā salīdzinājumā ar to, kas izriet no piedāvājumā ietvertās apņemšanās.

10. Iepriekšējā punktā minēto aizliegumu neievērošana izraisa līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas atcelšanu vai līguma atzīšanu par spēkā neesošu, kā arī apvienībā vai konsorcijā, iesaistīto konkurentu izslēgšanu no vienlaicīgiem vai vēlākiem konkurentiem no tā paša līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrām.

[..]

18. Pilnvarotā pārstāvja bankrota gadījumā vai, attiecībā uz individuālo komersantu, tā nāves, aizlieguma, nespējas vai bankrota gadījumā vai gadījumos, kas paredzēti pret mafiju vērstajos tiesību aktos, līgumslēdzēja iestāde var turpināt līgumattiecības ar citu ekonomikas dalībnieku, kurš ir pilnvarots šajā kodeksā paredzētajā veidā, ja tas atbilst kvalifikācijas prasībām, kas nepieciešamas vēl veicamajiem būvdarbiem, pakalpojumiem vai piegādēm; ja šie nosacījumi netiek izpildīti, līgumslēdzēja iestāde var izbeigt līgumu.

19. Viena pilnvarotāja bankrota gadījumā vai, attiecībā uz individuālo komersantu, tā nāves, aizlieguma, nespējas vai bankrota gadījumā vai gadījumos, kas paredzēti pret mafiju vērstajos tiesību aktos, pilnvarotajam pārstāvim, ja tas nenorāda citu aizstājošu ekonomikas dalībnieku,

kurš atbilst noteiktajām prasībām, ir jāizpilda saistības tieši vai ar citu pilnvarotāju starpniecību, ja tie atbilst kvalifikācijas prasībām, kas nepieciešamas vēl veicamajiem darbiem, pakalpojumiem vai piegādēm."

14 Šī kodeksa 38. pantā "Vispārīgi nosacījumi" bija ietverts 1. punkta f) apakšpunkts, kas formulēts šādi:

"No dalības koncesiju un būvdarbu, piegādes un pakalpojumu publisko līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās ir izslēgtas un nevar piedalīties kā apakšuzņēmēji, kā arī nevar noslēgt ar tiem saistītus līgumus personas:

[..]

f) kuras saskaņā ar līgumslēdzējas iestādes pamatotu vērtējumu ir vainojamas nopietnā nolaidībā vai ļaunticībā, pildot līgumu, kura līguma slēgšanas tiesības tām ir piešķīrusi līgumslēdzēja iestāde, kas publicējusi paziņojumu par paredzamo publisko iepirkumu, vai personas, kuras ir izdarījušas nopietnu pārkāpumu saistībā ar viņu profesionālo darbību, kas konstatēts, pamatojoties uz līgumslēdzējas iestādes rīcībā esošiem pierādījumiem [..]."

15 Minētā kodeksa 48. panta "Nosacījumu izpildes pārbaude" 1. punktā bija noteikts:

"Pirms iesniegto piedāvājumu aplokšņu atvēršanas, līgumslēdzējas iestādes pieprasa pretendentiem, kuru skaits ir ne mazāks par 10 procentiem no iesniegto piedāvājumu skaita, noapaļojot to uz augšu līdz nākamajai vienībai, un kuri izvēlēti publiskā izlozē, desmit dienu laikā no šī pieprasījuma iesniegšanas pierādīt to atbilstību paziņojumā par konkursu iespējami paredzētajām ekonomiskajām un finansiālajām, kā arī tehniskajām un organizatoriskajām prasībām, iesniedzot minētajā paziņojumā vai uzaicinājuma vēstulē norādītos dokumentus. Līgumslēdzējas iestādes pārbaudes laikā izvērtē pretendentu atbilstību kvalifikācijas prasībām darbu veikšanai, izmantojot elektronisko reģistru, kas minēts 7. panta 10. punktā, vai izmantojot Infrastruktūras un transporta ministrijas interneta vietni attiecībā uz ģenerāluzņēmējiem uzticētajiem līgumiem, piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem, šī kodeksa 42. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētās prasības ievērošanas pārbaudi veic, izmantojot šā kodeksa 6.a pantā minēto valsts publiskā iepirkuma datubāzi. Ja šāds pierādījums netiek sniegts vai netiek apstiprināta dalības pieteikumā vai piedāvājumā ietvertā informācija, līgumslēdzēja iestāde izslēdz pretendentu no konkursa [un] ietur attiecīgo pagaidu nodrošinājumu, kas saistīts ar šī fakta paziņošanu iestādei sakarā ar 6. panta 11. punktā norādītajiem pasākumiem. Iestāde arī veic [tiesību] piedalīties līgumslēgšanas piešķiršanas procedūrās apturēšanu uz 12 mēnešiem."

16 Atbilstoši šī kodeksa 75. pantam "Garantija piedāvājuma pielikumā":

"1. Piedāvājumam tiek pievienota garantija divu procentu apmērā no paziņojumā vai uzaicinājumā iesniegt piedāvājumu norādītās bāzes cenas nodrošinājuma vai galvojuma veidā pēc pretendenta izvēles. [..]

[..]

6. Garantija sedz līguma nenoslēgšanu apakšuzņēmēja vainas dēļ un tā tiek automātiski atbrīvota pēc līguma noslēgšanas.

[..]

9. Līgumslēdzēja iestāde aktā, ar kuru tā neizraudzītajiem pretendentiem paziņo par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, paredz arī to 1. punktā minētās garantijas atbrīvošanu bez kavēšanās un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā 30 dienas pēc līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas, pat ja garantija joprojām ir spēkā."

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

17 Ar 2015. gada 21. decembrī publicētu paziņojumu *Consip* izsludināja atklātu iepirkumu, lai piešķirtu tiesības slēgt līgumu, kas sadalīts divpadsmit daļās, lai sniegtu apgaismes pakalpojumus, kā arī saistītus un fakultatīvus pakalpojumus.

18 Dibinātā uzņēmumu pagaidu apvienība, kuras vadītājs bija *Luxone* (turpmāk tekstā – "*GTE Luxone*"), iesniedza piedāvājumu attiecībā uz četrām no šīm divpadsmit daļām. Šajā grupā ietilpa arī *Consorzio Stabile Energie Locali Scarl* (turpmāk tekstā – "CSEL"), *Iren Servizi e Innovazione SpA* (tagad – *Iren Smart Solutions*), *Gestione Integrata Srl* un *Exitone SpA*.

19 Ar 2018. gada 28. septembra vēstuli *Gi One*, tagad – *Sofein*, lūdza *Consip* ņemt vērā faktu, ka tā ir *Exitone* un *Gestione Integrata* pēctece "visās to tiesībās un pienākumos".

20 Lai gan *Consip*, uzsākot piedāvājumu nepilnību kontroles procedūru, saglabāja sev tiesības izvērtēt, vai *Exitone* bez pārtraukuma atbilda vispārējiem nosacījumiem, kas bija paredzēti agrākā Publisko līgumu kodeksa 38. pantā, tā neuzsāka turpmāku procedūru.

21 Pamatlietā aplūkotā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūra, kurai bija jābeidzas vēlākais 2017. gada 18. aprīlī, tika pagarināta astoņas reizes, lai "nodrošinātu *Consip* vajadzīgo laiku procedūras pabeigšanai". Katrs no šiem pagarinājumiem izraisīja nepieciešamību, pirmkārt, apstiprināt piedāvājumus, kuru termiņš pa to laiku bija beidzies, un, otrkārt, pagarināt šiem piedāvājumiem pievienotās pagaidu garantijas.

22 Pēc tam, kad 2020. gada 2. martā tika iesniegts septītais pieprasījums apstiprināt šos piedāvājumus, *GTE Luxone* biedri 2020. gada 30. marta vēstulē informēja *Consip*, ka *Luxone* un *Iren Smart Solutions* atšķirībā no *Sofein* un *CSEL* apstiprina to iepriekš iesniegtos piedāvājumus. Būtībā pēdējās minētās norādīja, ka, ņemot vērā pamatlietā aplūkotā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas sagatavošanas darbību ilgumu, 2016. gadā iesniegtie piedāvājumi "nebūtu dzīvotspējīgāki ne no komerciālā viedokļa, ne no uzņēmumu labas un piesardzīgas vadības viedokļa".

23 2020. gada 9. jūnija vēstulē *Consip* astoto reizi lūdza visiem *GTE Luxone* dalībniekiem apstiprināt piedāvājumu, kura termiņš bija beidzies, kā arī pagarināt ar to saistītās pagaidu garantijas spēkā esamību līdz 2020. gada 30. novembrim.

24 Ar 2020. gada 18. jūnija vēstuli, uz kuru *Consip* neatbildēja, *Luxone* un *Iren Smart Solutions* atkārtoja savus piedāvājumus, vienlaikus atgādinot, ka *Sofein* un *CSEL* nevēlas apstiprināt savus piedāvājumus.

25 Ar 2020. gada 30. septembra vēstuli *Consip* uzsāka procedūru, lai pārbaudītu, vai ir ievērots agrākā publisko līgumu kodeksa 38. panta 1. punkta f) apakšpunktā paredzētais nosacījums, un izvērtētu *Sofein* un *CSEL* izstāšanās likumību. *Consip* uzskatīja, ka, tā kā šīs abas sabiedrības nebija apstiprinājušas savus piedāvājumus, tās neesot prettiesiski "izslēgtas" no *GTE Luxone*.

26 Ar 2020. gada 11. novembra lēmumu (turpmāk tekstā – "2020. gada 11. novembra lēmums par izslēgšanu") *Consip* izslēdza *GTE Luxone* no pamatlietā aplūkotās iepirkuma procedūras.

27 Pirmām kārtām, *Consip* norādīja, ka agrākā publisko līgumu kodeksa 11. panta 6. punkts vienīgajam pretendentam, proti, šajā gadījumā – *GTE Luxone* kopumā, piešķīra tiesības atteikties no piedāvājuma pēc noteikta termiņa beigām. Līdz ar to šīs tiesības nevar izmantot tikai daļa no šīs grupas dalībniekiem.

28 Otrām kārtām, *Consip* pārmeta konkrēti *Sofein*, ka tā izstājās no minētās grupas, lai apietu šī kodeksa 38. panta 1. punktu. Proti, saskaņā ar šo tiesību normu *Sofein* bija jāizslēdz no līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras pamatlietā divu sabiedrību, no kurām tā bija pārņēmusi tiesības, rīcības dēļ, kas varēja ietekmēt tās uzticamību un par ko tai bija jāatbild. *Consip* arī pārmeta *Sofein* krimināli sodāmu rīcību.

29 Trešām kārtām, *Consip* apgalvoja, ka *Luxone* neesot "profesionālās morāles", par ko liecinot gan lietas nodošana iztiesāšanai sakarā ar publiskā iepirkuma procedūras traucēšanu, gan *Tribunale di Messina* (Messinas tiesa, Itālija) 2020. gada 14. jūlija spriedums pret sabiedrības, kuras tiesību pārņēmēja ir *Luxone*, priekšsēdētāju līdz 2019. gada 22. jūlijam.

30 Ceturtām kārtām, *Consip* pārmeta *CSEL*, ka tā izstājās no *GTE Luxone*, lai būtībā noslēptu, ka šī sabiedrība neatbilst paredzētajiem nosacījumiem un ka tās rīcībā nebija pamatlietā aplūkotā līguma izpildei nepieciešamo līdzekļu.

31 Ar 2020. gada 12. novembra lēmumu *Consip* uzdeva izpildīt pagaidu garantijas par kopējo summu 2 950 000 EUR, kas bija izsniegtas par četrām daļām, par kurām *GTE Luxone* bija iesniegusi piedāvājumu.

32 Atbildot uz *Consip* 2020. gada 11. un 12. novembra lēmumiem, *CSEL* 2020. gada 20. novembra vēstulē apgalvoja, ka tā nepārtraukti esot izpildījusi visus nosacījumus dalībai pamatlietā aplūkotajā procedūrā. Turklāt tas, ka *CSEL* nebija apstiprinājis piedāvājumu, ko nevarēja kvalificēt kā izstāšanos no *GTE Luxone*, esot daļa no uzņēmuma vispārējas reorganizācijas.

33 Ar 2020. gada 10. decembra vēstuli *Consip* apstiprināja 2020. gada 11. novembra lēmumu par izslēgšanu.

34 *Luxone*, rīkojoties savā vārdā un kā *GTE Luxone* pilnvarnieks, un *Sofein* veltīgi ar divām atsevišķām prasībām apstrīdēja *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija) 2020. gada 11. novembra un 2020. gada 12. novembra lēmumus par izslēgšanu. Tā iesniedza apelācijas sūdzību par šīs tiesas spriedumiem iesniedzējtiesā *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija).

35 Šī pēdējā minētā tiesa norāda, ka tā ir izdevusi rīkojumu apturēt pagaidu garantiju izpildi, it īpaši ņemot vērā to kopējā apmēra svarīgumu.

36 Šī tiesa pat pirms prasību izskatīšanas, ciktāl tās ir vērstas pret 2020. gada 11. novembra lēmumu par izslēgšanu, uzskata par lietderīgu izvērtēt agrākā publisko līgumu kodeksa 11. panta 6. punkta atbilstību Savienības tiesībām, ko Itālijas administratīvās tiesas interpretē tādējādi, ka piedāvājuma neapstiprināšana vai tikai tā daļēja apstiprināšana brīdī, kad šis piedāvājums beidzas un zaudē savu saistošo raksturu attiecīgajam pretendentam, ir pielīdzināma to iesniegušo uzņēmumu pagaidu grupas izslēgšanai.

37 Gadījumā, kad konkrēti dalībnieki izstājas no šādas grupas, minētā tiesa uzskata, ka kodeksa 11. panta 6. punkts, 37. panta 8.–10., 18. un 19. punkts, kā arī 38. panta 1. punkta f) apakšpunkts liek līgumslēdzējai iestādei izslēgt komersantus, kas apvienojušies šajā grupā, ievērojot aizliegumu mainīt grupas sastāvu. Vienīgie izņēmumi no pagaidu uzņēmumu grupas nemainīguma principa noteikti minētā kodeksa 37. panta 18. un 19. punktā.

38 Agrākā publisko līgumu kodeksa 11. panta 6. punktā ietvertā noteikuma pastāvēšanas iemesls esot bijis nodrošināt iesniegtā piedāvājuma saglabāšanu visā paredzamajā publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras laikā, nevis ierobežot tā iedarbību laikā. *Consiglio di Stato* (Valsts padome) uzskata, ka šī tiesību norma nenozīmē, ka šis piedāvājums zaudē spēku, tiklīdz ir beidzies termiņš, bet gan tikai to, ka attiecīgais pretendents no tā var atteikties, ar nosacījumu, ka tas skaidri izmanto šo iespēju. Turklāt uzņēmumu pagaidu grupas subjektīvā nemainīguma princips esot piemērojams pat tad, ja šī grupa formāli vēl nebija izveidota.

39 Turklāt šajā gadījumā *GTE Luxone* izslēgšana no līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras pamatlietā esot pamatota arī ar *Sofein* attieksmi, kas, izstājoties no šīs grupas, esot mēģinājusi izvairīties no paziņotās "morālās paļāvības" kontroles. No *Consiglio di Stato* (Valsts padome) judikatūras izrietot, ka viena no grupas dalībniekiem izstāšanās ir jānosaka pēc pagaidu uzņēmumu apvienības vai konsorcija organizatoriskās vajadzības.

40 Iesniedzējtiesa uzskata, ka apstrīdētās agrākā publisko līgumu kodeksa tiesību normas ir saderīgas ar Direktīvas 2004/18 4. panta 2. punktu, kā arī ar Direktīvas 2004/17 11. panta 2. punktu, kas formulēts līdzīgi.

41 *Luxone* un *Sofein* tomēr kritizē *Consiglio di Stato* (Valsts padome) judikatūru, jo praksē uzņēmumu pagaidu apvienības dalībniekiem ir pienākums saglabāt saistības ar savu piedāvājumu uz nenoteiktu laiku, tostarp tad, ja šis saistošais piedāvājums ir vairākas reizes beidzies. Šāda interpretācija būtu pretrunā Hartas 16. pantā garantētajam darījumdarbības brīvības principam, samērīguma un konkurences principiem, kā arī LESD 49., 50., 54. un 56. pantā paredzētajai brīvībai veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

42 Iesniedzējtiesa atzīst, ka it īpaši procedūrās, kas turpinās būtiski ilgi, aizliegums šādas grupas dalībniekam atteikties no iesniegtā piedāvājuma, kura termiņš atkal ir beidzies, pretējā gadījumā šī grupa tiktu izslēgta kopumā, šķiet nesamērīgs, lai nodrošinātu šī piedāvājuma nopietnību, vismaz tad, ja saimnieciskās darbības subjekti, kuri ir apstiprinājuši minēto piedāvājumu, joprojām paši var izpildīt visus nosacījumus dalībai publiskā iepirkuma procedūrā. Saskaņā ar Direktīvas 2004/18 2. pantu, lasot to kopā ar tās preambulas 2. apsvērumu, dalībvalstu veiktie pasākumi nedrīkst pārsniegt to, kas vajadzīgs šī mērķa sasniegšanai.

43 Turklāt *Luxone* un *Sofein* apgalvo, ka 2020. gada 12. novembra lēmuma, ar kuru tiek īstenotas pagaidu garantijas, prettiesiskums izrietot no 2020. gada 11. novembra lēmuma par izslēgšanu, kā arī no tam raksturīgajiem trūkumiem. Šo garantiju izpilde varētu notikt tikai divos gadījumos, kas paredzēti attiecīgi agrākā publisko līgumu kodeksa 48. panta 1. punktā un 75. panta 6. punktā, proti, ja konkurents, attiecībā uz kuru tiek veikta pārbaude, nav pierādījis, ka tas atbilst "ekonomiskām, finansiālām un tehniskām/organizācijām prasībām" un ja līgums nav parakstīts "ar izraudzīto pretendentu saistīta fakta" dēļ. Taču pamatlietas neattiecoties ne uz vienu no šiem diviem gadījumiem.

44 Neraugoties uz to, ka *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) 2022. gada 26. jūlija spriedumā Nr. 198 secināja, ka garantijas izpildei nav krimināltiesiskas sankcijas rakstura, iesniedzējtiesa, tāpat kā *Luxone* un *Sofein*, uzskata, ka, ņemot vērā šīm sabiedrībām uzliktā "īpašuma ziedojuma" apmēru, pagaidu garantiju automātiska izpilde attiecībā uz minētām sabiedrībām ir tāda, kas raksturo šādu sodu.

45 Saskaņā ar Hartas 49. panta 3. punktu "sodu smagums nedrīkst būt nesamērīgs ar noziedzīgā nodarījuma smagumu". Tāpat 1952. gada 20. martā Parīzē parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. papildu protokola 1. pants un Hartas 17. pants esot interpretēti kā tādi, kuru mērķis ir nodrošināt pieņemtās rīcības un uzliktā soda samērīgumu, aizliedzot bez iemesla ierobežot tiesības uz īpašumu un līdz ar to novērst "pārmērīgu un nesamērīgu ziedošanos" salīdzinājumā ar izvirzīto mērķi. Samērīguma princips vispārīgi esot formulēts arī Direktīvas 2004/18 preambulas 2. apsvērumā.

46 Šādos apstākļos *Consiglio di Stato* (Valsts Padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

"1) Vai Direktīva [2004/18], [Hartas] 16. un 52. pants, samērīguma, konkurences, brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības principi, kas minēti LESD 49., 50., 54. un 56. pantā, nepieļauj tādas valsts tiesību normas [agrākā publisko līgumu kodeksa 11. panta 6. punkts, 37. panta 8., 9., 10., 18. un 19. punkts, un 38. panta 1. punkta f) apakšpunkts], ar kurām gadījumā, ja beidzas uzņēmumu pagaidu apvienības, kas tiek veidota, sākotnēji iesniegtā piedāvājuma spēkā esamības termiņš, tiek izslēgta iespēja, pagarinot tā paša piedāvājuma spēkā esamības laiku, samazināt apvienības sākotnējo sastāvu; it īpaši, vai šie valsts noteikumi ir saderīgi ar Savienības tiesību vispārējiem brīvas ekonomiskās iniciatīvas un lietderīgas iedarbības principiem, kā arī ar [Hartas] 16. pantu?

2) Vai Direktīva [2004/18], [Hartas] 16., 49., 50. un 52. pants, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 7. protokola 4. pants, LES 6. pants, LESD 49., 50., 54. un 56. pantā minētie samērīguma, konkurences, brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības principi nepieļauj tādas valsts tiesību normas [agrākā publisko līgumu kodeksa 38. panta 1. punkta f) apakšpunkts, un 48. un 75. pants], ar kurām paredzēta soda piemērošana pagaidu nodrošinājuma ieturēšanas veidā kā automātiskas sekas ekonomikas dalībnieka izslēgšanai no publiska pakalpojumu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras arī neatkarīgi no tā, vai tam ir vai nav piešķirtas līguma slēgšanas tiesības?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

47 Vispirms jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātās sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūras ietvaros tai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu. No šāda viedokļa raugoties, Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies. Proti, apstāklis, ka valsts tiesa prejudiciālu jautājumu ir izteikusi, formāli atsaucoties uz noteiktām Savienības tiesību normām, neliedz Tiesai sniegt šai tiesai visus interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, izspriežot izskatāmo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa savu jautājumu formulējumā uz tiem ir atsaukusies. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un tostarp no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma ir tiesības

izvēlēties tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (šajā ziņā skat. spriedumus, 1990. gada 12. decembris, *SARPP*, C-241/89, EU:C:1990:459, 8. punkts un 2023. gada 5. decembris, *Nordic Info*, C-128/22, EU:C:2023:951, 99. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 Šajā gadījumā pamatlietā aplūkotais publiskā iepirkuma līgums neattiecas uz vienu vai vairākām Direktīvas 2004/17 3.–9. pantā minētajām darbībām, kurām tas ir piemērojams. Tādējādi jāuzskata, ka šis publiskais iepirkums ietilpst Direktīvas 2004/18 piemērošanas jomā.

49 Šādos apstākļos jāuzskata, ka ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2004/18 47. panta 3. punkts un 48. panta 4. punkts, lasot tos kopā ar vispārējo samērīguma principu, jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru ir izslēgta iespēja, ka pretendentu uzņēmumu pagaidu apvienības dalībnieki var izstāties no šīs apvienības, ja ir beidzies minētās apvienības iesniegtā piedāvājuma spēkā esamības termiņš un līgumslēdzēja iestāde lūdz pagarināt tai iesniegto piedāvājumu spēkā esamību.

50 Vispirms jāatgādina, ka ar Direktīvas 2004/18 47. panta 2. punktu un 48. panta 3. punktu saimnieciskās darbības subjektam ir piešķirtas tiesības atsaukties, pirmkārt, uz apvienības dalībnieku vai citu juridisko personu ekonomiskajām un finanšu iespējām un, otrkārt, uz apvienības dalībnieku vai citu juridisko personu tehniskajām un/vai profesionālajām iespējām, ar nosacījumu, ka tas pierāda līgumslēdzējai iestādei, ka apvienības rīcībā būs publiskā iepirkuma izpildei nepieciešamie resursi. Tātad šī direktīva pieļauj vairāku komersantu iespēju apvienošanu, lai izpildītu līgumslēdzējas iestādes noteiktās minimālās prasības, ar nosacījumu, ka kandidāts vai pretendents, kas atsaucas uz viena vai vairāku citu juridisko personu iespējām, ir pierādījis līgumslēdzējas iestādei, ka tam faktiski būs pieejami pēdējo minēto resursi, kuri vajadzīgi publiskā iepirkuma realizācijai. Šāda interpretācija atbilst šajā jomā pieņemto direktīvu izvirzītajam mērķim ne tikai saimnieciskās darbības subjektu, bet arī līgumslēdzēju iestāžu interesēs atvērt publiskā iepirkuma jomu pēc iespējas lielākai konkurencei. Tā arī atvieglo MVU piekļuvi publiskajam iepirkumam, uz ko ir vērsta arī Direktīva 2004/18, kā tas ir noteikts tās preambulas 32. apsvērumā (šajā ziņā skat. spriedumus, 2013. gada 10. oktobris, *Swm Costruzioni 2* un *Mannocchi Luigino*, C-94/12, EU:C:2013:646, 29., 33. un 34. punkts, kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, 25.–27. punkts).

51 No šīs direktīvas 47. panta 3. punkta un 48. panta 4. punkta arī izriet, ka minētās direktīvas 4. pantā minētā komersantu grupa ar tādiem pašiem nosacījumiem var izmantot grupas dalībnieku vai citu juridisko personu kompetenci.

52 Ņemot to vērā, ne Direktīvas 2004/18 47. panta 3. punktā, ne 48. panta 4. punktā nav paredzēti noteikumi, kas konkrēti attiektos uz grozījumiem, kuri izdarīti attiecībā uz komersantu grupas – pretendentu – sastāvu, līdz ar to šādas situācijas tiesiskais regulējums ir dalībvalstu kompetencē (skat. pēc analoģijas spriedumu, 2016. gada 24. maijs, *MT Højgaard* un *Züblin*, C-396/14, EU:C:2016:347, 35. punkts).

53 Šajā gadījumā no agrākā publisko līgumu kodeksa 37. panta 9., 10., 18. un 19. punkta izriet, ka, izņemot vadošā vadītāja vai uzņēmumu pagaidu apvienības dalībnieka bankrota gadījumu, jebkādas izmaiņas, kas ietekmē šādas grupas sākotnējo sastāvu, bija aizliegtas, jo pretējā gadījumā visi šīs grupas dalībnieki tiktu izslēgti no publiskā iepirkuma procedūras.

54 Šis aizliegums grozīt uzņēmumu pagaidu apvienības sastāvu tomēr jāizvērtē, ņemot vērā Savienības tiesību vispārējos principus, it īpaši vienlīdzīgas attieksmes principu, no tā izrietošo pārskatāmības pienākumu un samērīguma principu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 24. maijs, *MT Højgaard* un *Züblin*, C-396/14, EU:C:2016:347, 36. punkts).

55 Šis pēdējais minētais princips, kas atgādināts Direktīvas 2004/18 preambulas 2. apsvērumā, prasa, lai noteikumi, ko dalībvalstis vai līgumslēdzējas iestādes pieņēmušas, īstenojot minētās direktīvas noteikumus, nepārsniegtu to, kas nepieciešams, lai sasniegtu šajā pašā direktīvā paredzētos mērķus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2008. gada 16. decembris, *Michaniki*, C-213/07, EU:C:2008:731, 48. punkts, un 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 155. punkts).

56 Vienlīdzīgas attieksmes princips pretendentiem sniedz vienādas iespējas izteikt savus piedāvājumus, un tātad tas nozīmē, ka uz visu šo pretendentu piedāvājumiem jāattiecina vienādi nosacījumi. Pārskatāmības pienākuma, kas no tā izriet, mērķis ir garantēt, ka no līgumslēdzējas iestādes puses nepastāv favorītisma un patvaļības risks. Šis pienākums nozīmē, ka visiem konkursa procedūras nosacījumiem un kārtībai paziņojumā par līgumu vai specifikācijās jābūt formulētiem skaidri, precīzi un nepārprotami, tā, ka, pirmkārt, jebkuram saprātīgi informētam un parasti rūpīgam pretendentam tiek ļauts skaidri saprast to konkrēto piemērojamību un tos interpretēt vienādi un, otrkārt, līgumslēdzējai iestādei tiek ļauts efektīvi pārbaudīt, vai pretendentu piedāvājumi atbilst kritērijiem, kuri reglamentē minēto publisko iepirkumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 6. novembris, *Cartiera dell'Adda*, C-42/13, EU:C:2014:2345, 44. punkts, un 2016. gada 2. jūnijs, *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, 36. punkts).

57 Pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principi, kuri reglamentē visas publiskā iepirkuma procedūras, prasa, lai pamatnosacījumiem un procedūrai attiecībā uz dalību iepirkumā ir jābūt skaidri noteiktiem un publicētiem jau iepriekš, it īpaši pretendentu pienākumiem, lai tie varētu precīzi iepazīties ar procedūras ierobežojumiem un pārliecināties, ka tie paši ierobežojumi attiecas uz visiem konkurentiem (šajā ziņā skat. spriedumus, 2006. gada 9. februāris, *La Cascina* u.c., C-226/04 un C-228/04, EU:C:2006:94, 32. punkts, kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, 37. punkts).

58 Šajā ziņā Direktīvas 2004/18 VII A pielikuma 21. punktā paredzēts, ka "termiņš, kurā pretendentam ir jāuztur spēkā savs piedāvājums (atklātā procedūrā)", ir neatņemama daļa no informācijas, kas jāiekļauj paziņojumos par publisko iepirkumu.

59 Pirmām kārtām, no 2016. gada 24. maija sprieduma *MT Højgaard* un *Züblin* (C-396/14, EU:C:2016:347, 44. un 48. punkts) izriet, ka Direktīvas 2004/18 47. panta 3. punkts un 48. panta 4. punkts jāinterpretē tādējādi, ka uzņēmumu pagaidu grupas dalībnieki, nepārkāpjot vienlīdzīgas attieksmes principu, var atkāpties no pēdējās minētās, ja vien ir pierādīts, pirmkārt, ka pārējie šīs grupas dalībnieki atbilst nosacījumiem par dalību publiskā iepirkuma procedūrā, kurus ir noteikusi līgumslēdzēja iestāde, un, otrkārt, ka to dalības šajā procedūrā turpināšana neizraisa citu pretendentu konkurences situācijas pasliktināšanos.

60 Līdz ar to, stingri nosakot pienākumu saglabāt uzņēmumu pagaidu apvienības juridisko un materiālo identitāti, agrākā publisko līgumu kodeksa 37. panta 9., 10., 18. un 19. punkts acīmredzami pārkāpj samērīguma principu.

61 Tas tā ir vēl jo vairāk tāpēc, ka neviena atkāpe nav paredzēta gadījumā, ja līgumslēdzēja iestāde vairākkārt lūdz atlikt piedāvājumu spēkā esamības termiņu. Šāda atlikšana nozīmē, ka visiem uzņēmumu pagaidu apvienības dalībniekiem, pirmkārt, jāmobilizē noteikti resursi – gan personāls, gan materiālie līdzekļi – attiecīgā līguma slēgšanas tiesību iespējamai piešķiršanai, un, otrkārt, jāpagarina sniegtā pagaidu garantija, kas var radīt ievērojamu slogu, it īpaši MVU.

62 Otrām kārtām, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesa agrākā publisko līgumu kodeksa 11. panta 6. punktu interpretēja tādējādi, ka tas neizraisa piedāvājuma automātisku spēkā neesamību, tiklīdz ir beidzies piedāvājumā norādītais termiņš. Līdz ar to pretendentam bija skaidri jāizmanto iespēja atteikties no sava piedāvājuma. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu arī izriet, ka precizējums, saskaņā ar kuru uzņēmuma pagaidu apvienības dalībnieka izstāšanās no uzņēmumu pagaidu apvienības jānosaka pēc organizatoriskām vajadzībām, kas raksturīgas šai grupai, izriet vienīgi no iesniedzējtiesas judikatūras.

63 Taču Tiesa jau vairākkārt ir nospriedusi, ka situācija, kurā nosacījumi dalībai publiskā iepirkuma procedūrā izriet no valsts tiesību interpretācijas un pamatlietā aplūkotās iestādes prakses, ir īpaši nelabvēlīga pretendentiem, kuri dibināti citās dalībvalstīs, jo viņu valsts tiesību zināšanu un to interpretācijas, kā arī valsts iestāžu prakses līmeni nevar salīdzināt ar attiecīgās dalībvalsts pretendentu līmeni (spriedums, 2016. gada 2. jūnijs, *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, 46. punkts, un rīkojums, 2017. gada 13. jūlijs, *Saferoad Grawil* un *Saferoad Kabex*, C-35/17, EU:C:2017:557, 22. punkts).

64 Visbeidzot, tā kā abām sabiedrībām, kuras atteicās atjaunot savu piedāvājumu, tika pārmests, ka tās ir mēģinājušas apiet atlases kritēriju ievērošanas kontroli un tādējādi izvairīties no izslēgšanas no pamatlietā aplūkotās līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras, jāpiebilst, ka, lai gan līgumslēdzēja iestāde jebkurā brīdī var pārbaudīt uzņēmumu pagaidu apvienības locekļu uzticamību un šajā ziņā – pārliecināties, ka uz tiem neattiecas neviens no Direktīvas 2004/18 45. pantā uzskaitītajiem izslēgšanas pamatiem no publiskā iepirkuma procedūras, tai, veicot šo novērtējumu, jāievēro samērīguma princips, kas definēts šī sprieduma 55. punktā.

65 Līdz ar to, ja līgumslēdzēja iestāde piemēro fakultatīvus izslēgšanas iemeslus no publiskā iepirkuma procedūras, tai jāpievērš vēl lielāka uzmanība šim principam, jo valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā izslēgšana attiecas uz visu komersantu grupu nevis saistībā ar pienākumu neizpildi, kurā vainojama visi tās dalībnieki, bet gan sakarā ar pienākumu neizpildi, ko ir pieļāvis tikai viens vai vairāki no tiem, un šīs grupas vadītājam nav nekādu kontroles pilnvaru attiecībā uz vienu vai vairākiem saimnieciskās darbības subjektiem (pēc analoģijas skat. spriedumus, 2020. gada 30. janvāris, *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, 48. punkts, un 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 156. punkts).

66 Samērīguma princips būtībā paredz līgumslēdzējai iestādei pienākumu veikt konkrētu un individuālu attiecīgā subjekta attieksmes vērtējumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 13. decembris, *Forposta* un *ABC Direct Contact*, C-465/11, EU:C:2012:801, 31. punkts). Šajā ziņā līgumslēdzējai iestādei jāņem vērā līdzekļi, kas bija pretendenta rīcībā, lai pārbaudītu, vai tā subjekta gadījumā, uz kura kompetenci tas bija paredzējis paļauties, pastāv pienākumu neizpilde (spriedumi, 2021. gada 3. jūnijs, *Rad Service u.c.*, C-210/20, EU:C:2021:445, 40. punkts, kā arī 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 157. punkts).

67 Šādos apstākļos Direktīvas 2004/18 47. panta 3. punkts un 48. panta 4. punkts, lasot tos kopā ar vispārējo samērīguma principu, jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ar kuru ir izslēgta iespēja, ka pretendentu pagaidu grupas locekļi var izstāties no šīs grupas, ja ir beidzies minētās grupas iesniegtā piedāvājuma spēkā esamības termiņš un līgumslēdzēja iestāde lūdz pagarināt tai iesniegto piedāvājumu spēkā esamību, ja tiek pierādīts, pirmkārt, ka atlikušie tās pašas grupas dalībnieki atbilst līgumslēdzējas iestādes noteiktajām prasībām un, otrkārt, ka to dalības attiecīgajā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā turpināšana neizraisa citu pretendentu konkurences situācijas pasliktināšanos.

Par otro jautājumu

68 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principi, kā arī Direktīvas 2004/18 2. pantā un preambulas 2. apsvērumā noteiktais pārskatāmības pienākums jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta pretendenta sniegtās pagaidu garantijas automātiska izpilde pēc tā izslēgšanas no pakalpojumu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras, pat ja attiecīgais pakalpojums tam nav ticis piešķirts.

69 Šajā ziņā, kā izriet no 2018. gada 28. februāra sprieduma *MA.T.I. SUD* un *Duemme SGR* (C-523/16 un C-536/16, EU:C:2018:122) 61. un 62. punkta, tas, ka līgumslēdzēja iestāde paziņojumā par līgumu ir iepriekš noteikusi pagaidu garantijas summu, protams, atbilst prasībām, kas izriet no vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem, pārskatāmības un tiesiskās drošības principiem, jo tas objektīvi ļauj izvairīties no jebkādas diskriminējošas vai patvaļīgas attieksmes pret šiem pretendentiem no šīs līgumslēdzējas iestādes puses. Tomēr šīs iepriekš noteiktās garantijas automātiska izpilde neatkarīgi no to korekciju rakstura, kuras, iespējams, veicis nolaidīgs pretendents, un līdz ar to, nepastāvot individuālam pamatojumam, nešķiet saderīga ar prasībām, kas izriet no samērīguma principa ievērošanas.

70 Tāpat, ja minētās garantijas izpilde ir piemērots līdzeklis, lai īstenotu attiecīgās dalībvalsts izvirzītos leģitīmos mērķus, ņemot vērā nepieciešamību, pirmkārt, noteikt pretendentiem atbildību par to piedāvājumu iesniegšanu un, otrkārt, kompensēt finansiālo slogu, ko līgumslēdzējai iestādei rada piedāvājumu pareizības pārbaude, summa, ko tā sasniedz tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā, šķiet acīmredzami pārmērīga, ņemot vērā attiecīgās iepirkuma procedūras norisi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 28. februāris, *MA.T.I. SUD* un *Duemme SGR*, C-523/16 un C-536/16, EU:C:2018:122, 63. un 64. punkts).

71 Līdz ar to jāuzskata, ka samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principi, kā arī Direktīvas 2004/18 2. pantā un preambulas 2. apsvērumā noteiktais pārskatāmības pienākums jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta pretendenta sniegtās pagaidu garantijas automātiska izpilde pēc tā izslēgšanas no pakalpojumu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras, pat ja attiecīgais pakalpojums tam nav piešķirts.

Par tiesāšanās izdevumiem

72 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (astotā palāta) nospriež:

1) **Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu [būvdarbu, piegādes un pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumu] slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, 47. panta 3. punkts un 48. panta 4. punkts, aplūkojot tos kopsakarā ar vispārējo samērīguma principu,**

   jāinterpretē tādējādi, ka

   tiem ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ar kuru ir izslēgta iespēja, ka pretendentu pagaidu grupas locekļi var izstāties no šīs grupas, ja ir beidzies minētās grupas iesniegtā piedāvājuma spēkā esamības termiņš un līgumslēdzēja iestāde lūdz pagarināt tai iesniegto piedāvājumu spēkā esamību, ja tiek pierādīts, pirmkārt, ka atlikušie tās pašas grupas dalībnieki atbilst līgumslēdzējas iestādes noteiktajām prasībām un, otrkārt, ka to dalības attiecīgajā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā turpināšana neizraisa citu pretendentu konkurences situācijas pasliktināšanos.

2) **Samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principi, kā arī Direktīvas 2004/18 2. pantā un preambulas 2. apsvērumā noteiktais pārskatāmības pienākums**

   jāinterpretē tādējādi, ka

   tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēta pretendenta sniegtās pagaidu garantijas automātiska izpilde pēc tā izslēgšanas no pakalpojumu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras, pat ja attiecīgais pakalpojums tam nav piešķirts.

[Paraksti]